

det er umuligt at staa paa en aldeles fast Grund i saa Henseende, thi Grundlaget er flydende og maa bero paa, hvad der kan sættes igjennem. Det er en Selvfølge, at saakæmt man vil sige, at det ikke er rigtigt, at Kommunen skal være forpligtet til at gjøre Forsøget med disse Skoler, fordi 6 begjære det, saa kan jeg sige: Nu vel, saa lad det være 8, 10 eller 12, det er aldeles umuligt at staa fast her. Der skal være et stærkt Ønske, det er det, det kommer an paa, og selv om man vil gaa til det Yderste, saaledes at Skolernes Oprettelse skal afhænge af, om Kommunalbestyrelsen finder, at der er et saa stærkt Ønske tilstede i Kommunen, at der bør gjøres Noget, saa vilde allerede dette ganske vist efter min Mening være af Betydning, og jeg tvivler ikke paa, at det vil vise sig at have Virkning. Naar man med Hensyn til selve Ordningen af Undervisningen har opholdt sig meget ved det for stærke Krav, der skulde gjøres til Lærerne, saa tror jeg, at man noget har overset enkelte af Bestemmelserne og i ethvert Fald gjør sig en urigtig Forestilling om, hvorledes Lærernes Stilling egentlig vilde blive. Det er jo ganske vist Tilfældet, at det for mangen en Lærer kan være uoverkommeligt at have cirka 8 Timers Undervisning i 4 Maanedes af Aaret. Der er imidlertid Mange, som kunne overkomme det og kunne overkomme det uden Vanskelighed, ja, som endogjaa vilde finde en Slags Forfriskning ved dette Arbejde. Men det er jo heller ikke Tilfældet, at man gjør dette Krav til alle Lærerne, det gjøres kun til en enkelt Lærer i en Kommune. Og dernæst er det forudsat, at der paa andre Maader, hvor virkelig Interesse var tilstede, kunde vinkes til Hjælp for Læreren. Det skulde være besynderligt, og det vilde ogsaa være et uheldigt Vidnesbyrd om det hele Liv, der skulde være fremkaldt ved Højskolerne, dersom der ikke rundt omkring skulde findes enkelte Mænd, som kunde have tilstrækkelig Interesse og Lyst til at gaa ind paa et saadant Arbejde. Det staaar jo i Kommunernes Magt, — thi det er ingenlunde paalagt dem at tage Skolelærerne dertil — at se at faae en Højskolelærer til at overtage Hvervet eller i alt Fald til at være Skolelæreren behjælpelig med at føre Sagen igjennem. Jeg tror derfor, at de Indvendinger, som ere gjorte imod dette Punkt, ikke vilde holde Stik, og at det i Virkeligheden vil være af ikke ringe Betydning for vor Fremtid, om en saadan Ordning kunde vinde Plads hos os i et langt videre Omfang end hidtil.

Hvad angaar det fjerde Afsnit om Mulkterne, da skal jeg ikke fordybe mig i dette; Tvivlen til begge Sider er jo tilstrækkelig fremhævet fra saa mange Sider. Men jeg skal blot gjøre opmærksom paa, at i det Forslag, som her foreligger, er der ganske vist i Virkeligheden givet et videre Spillerum for Kommunerne. Naar det foreskrives, at der først skal gjøres Skridt, naar Forsømmelsernes Antal af andre Grunde end Sygdom udgjør

Fjerdeparten af de besøgte Skoledages Antal, saa er derved sandelig indrømmet ganske overordentlig Meget. Hvad det Antal Forsømmelser angaar, som ligger indenfor denne Grænse, da veed man jo tilstrækkelig, at det Spørgsmaal, om en Forsømmelse kan anses for at være lodlig, naar den ikke skyldes Sygdomstilfælde, i overordentlig høi Grad beror paa Skjønnets hos Bedkommende. Der er altsaa ganske vist, ogsaa efter Lovforslaget, givet et meget vidt Spillerum for et Skjøn fra Kommunens Side. Om Sagen paa et eller andet Punkt kan ordnes lidt anderledes, er som sagt et tvivlsomt Spørgsmaal; jeg har for mit eget Bedkommende ogsaa selv været i Tvivl derom, som man vil vide af mine tidligere Udtalelser, og jeg vil blot sige, at det System, som her er fulgt, paa ingen Maade kan siges at udmærke sig ved en særlig Strenghed, eller at være Noget, som i væsentlig Grad forandrer det Nøjældende, og at det paa mange Punkter, saaledes som det er Tilfældet med andre Punkter i Lovforslaget, giver Kommunen et Raaderum, som ikke er ringe.

Det femte Afsnit er jo i flere Henseender saare vigtigt. Imidlertid skal jeg for ikke at komme for dybt ind i denne Materie ikke opholde mig ved Enkelthederne i disse Bestemmelser. Jeg maa kun ligeoverfor et Par Uttringer, der ere faldne, bemærke, at jeg ganske vist kan være enig med det ærede første Medlem af 1ste Kreds deri, at en saadan Tilsynsgjerning som udelukkende Beskjæftigelse for en Mand i Længden kan blive meget trættende, men at jeg paa den anden Side ogsaa tror, at den ærede Rigsdagsmand vil være enig med mig i, at det er vanskeligt at forene denne Tilsynsgjerning med andre Gjeringer, saaledes at ikke den ene eller den anden af dem kommer til at lide derunder, ligesom det er ganske vist, at der paa andre Steder f. Ex. i vort Naboland Sverrig meget klages over, at en saadan Forening af Tilsynsgjerning med anden Gjering har fundet Sted. Men jeg skal derhos fremhæve, at det ingenlunde er Meningen, at disse Skoleinspektører i den Grad skulde føre Tilsyn, at deres Tid om ikke ubelukkende saa dog væsentlig skulde optages ved at være tilstede ved Skoleundervisningen. Det forholder sig heller ikke saaledes — og det er en Bemærkning, jeg navnlig vil gjøre lige overfor Angreb fra anden Side — at det skulde være en for Skolelæreren altfor trykkende og for hans Virksomhed og Interesse for sin Gjering skadelig Foranstaltning, at have disse Inspektører. Det vil nemlig let ses, at de Kreds-skoleinspektører, her ere foreslaaede, sandelig vilde faae en meget mere omfattende Gjering end altid at være tilstede ved Undervisningen, vilde faae en Gjering, som ogsaa paa sin Maade kan være trættende, men dog ingenlunde paa den Maade, man har ment. Disse Mænd maatte ganske vist have Kjendskab til Lærerne, men dette Kjendskab skulde de erhverve sig ikke blot ved Besøg i Skolen til enkelte Tider, men ved For-